

MEHMET ÂKİF ERSOY VE İSTİKLAL MARŞI

GEÇMİŞİ BİLMEK GEÇMİŞE BAKMAK

Prof. Dr. Gıyasettin AYTAŞ

Geçmişî hatırlamak, geleceğe daha güvenle yürümek demektir. Çoğu kimse geçmişin gereksizliğine inanır, geleceği inşa etmenin gereklilikleri arasında geçmişin önemsizliğini dile getirir. Aslında bu düşüncenin temelinde, geleceğinden de emin olmayanların ön yargıları vardır. Bu yüzden aydın, geçmişî, olmuşu doğru tespit eden değil, olacağı doğru değerlendiren kimsedir.

Bilindiği gibi, düşünce üreten ve ürettiği düşünceleri faaliyet alanına sokan kimseler "aydın" olarak kabul edilmektedir. Kimileri yaratıcı zekâ çalışmasını, ya da kültür oluşumunu sağlayıcı çabalara dönük olmayı "aydın" olmak için ön şart olarak görmektedir. Thomas Molnar : "Her ne kadar aydın denen kimse hem feylesof, hem bilgin, hem öğretici ya da diplomat ve yazar olabilirse de gerçekte bunlardan hiç biri değildir" der. Bununla birlikte "aydın", okumuşluğun, bilginliğin, kültürlülüğün, medenî görünürlüğün ve benzeri niteliklere erişimin de ötesinde ve üstünde, kendine özgü bir anlam taşır. Bu da insan varlığının yüceliği ve kutsallığı ile bağlantılıdır.

MEHMET ÂKİF VE TÜRK AYDINI OLMAK

Mehmet Âkif, bu bakımdan geleceği gören ve değerlendiren bir aydındır. O, milli mücadeleye, Türk edebiyat ve kültürüne yaptığı en önemli katkılarında biri de İstiklal marşını kaleme almış olmasıdır. Akif'in şiirlerinin hiçbirinde İstiklal Marşında olduğu kadar milletiyle beraber, milletin içinde, milleti ile bir aynileşme olduğunu söyleyemeyiz.

Millî Mücadelenin bütün cephelerini, bayrakları bayrak yapan şehitlerin kanını, uğrunda ölenlerin sayesinde sahip olduğumuz vatanın değerini ve önemini ortaya koyan İstiklal Marşı, bu yönüyle diğer milletlerin milli marşlarından çok daha farklı ve çok daha yücedir. Mehmet Akif'in ifadesiyle, '**ezelden beridir hür yaşamış ve hür yaşanacak**' bu vatanın üzerinde asla tartışmayacağımız değerleri bir araya toplayan İstiklal Marşı, bütün dünyada ebediyen var olacağımızı haykırır. Bizler, geçmişin mirasını geleceğin emaneti olarak taşıyoruz.

DiĞER MİLLİ MARŞLAR

İngiliz millî marşı anonim bir eserdir; ne güfte yazarı, ne de bestekârı bilinmektedir. Bununla birlikte marş olarak bilinen en eski marşlardan biridir. 1745’lerde ortaya çıkmıştır. Kimilerine göre İngilizlerin Fransızlara, kimilerine göre ise İspanyollara karşı kazandıkları bir zafer sonucunda bu sözler söylenmiş ve sonradan bestelenmiştir. Başka bir rivayete göre ise İskoçya Kralı Charles Edward Stuart’ın İskoç Katoliklerinden oluşan ordusuyla göz koyduğu İngiliz tahtını ele geçirmek için İngiliz Kralı II. George’a karşı yaptığı Prestonpars savaşının yenilgisinden sonra İngilizlerin söylediği zafer şarkısıdır. Resmi olarak ilk defa İngiliz Kraliyet Tiyatrosunda Kralın tiyatroya girmesi ile çalınmış ve söylenmiştir. O günden sonra gelenek haline gelmiş ve bütün tiyatrolarda söylenmeye başlanmıştır. Günümüzde Ulusal ve uluslararası toplantılarda, kraliçenin bulunduğu ortamlarda ve millî maçlarda söylenmektedir. Daha sonraları da birçok dünya marşına örnek olmuştur. Colles’e (1994) göre İngiliz milli marşının nasıl yazılıp bestelendiği değil, nasıl bir ortamda ulusal marş olarak kabul edildiği önemlidir. Avusturyalı Hayden’in İngiltere’ye yaptığı ziyarette ‘God Save the King’ (Tanrı Kralımızı Korusun) marşının İngiliz halkının üzerinde bıraktığı coşkudan o kadar etkilenmiş ki, Viyana’ya geri döner dönmez Avusturya millî marşını bestelemiştir (Cerulo, 1993).

Alman Milli Marşı olarak kabul edilen Fallersleben’in Alman Şarkıları adlı eseri onun tek bir vatan olma arzusu içerisinde yazılmış olduğu bir marştır. Marşın metnini incelediğimizde ise ilk kıtadan son kıtaya kadar hep vatan düşüncesi dile getirilmektedir.

Fransa Ulusal Marşı (La Marseillaise), 1792 yılında Fransa’nın Avusturya ve Prusya ile savaştığı dönemde, Claude Joseph Rouget de Lisle tarafından Fransa’nın ‘Ren Ordusu’ adına Strasbourg’ta bestelenen ‘La Marseillaise’, 1795 yılında Fransa Ulusal Marşı olarak kabul edilir. Napolyon ve 3. Napolyon tarafından devrimci fikirler içerdiği gerekçesiyle yasaklanan marş, 1879 yılından tekrar ulusal marş olarak ilan edilir.

ABD’nin ulusal marşı olan Yıldızlarla Bezeli Bayrak’ın sözleri Francis Scott Key’indir. Tutuklu olduğu İngiliz Gemisinden Baltimore’nin bombalanışını seyrederken yazdığı sözler ile John Stafford Smith’in To Anacreon in Heaven (Gökteki Anacreon’a) adlı şarkısının bestesiyle söylenmiştir.

Bu ve benzeri marşların her biri tek tek ele alındığında , hemen tamamına yakınında bir derinlik olmadığı görülmektedir. Çoğunun yazımı ve oluş süreci tesadüflere bağlıdır.

MİLLÎ MARŞIMIZIN YAZIMI VE KABUL SÜRECİ

İstiklâl Marşı, Cumhuriyet'in ilânından önce 1921 yılında yazılmış olmasına karşın, Cumhuriyet'i müjdeler. Millî marş olarak kabul edildikten sonra, Atatürk'le birlikte Cumhuriyet'in sembolü olur.

İçinden çıktığı toplumdan bağımsız olmayan Âkif, düşünen, aynı zamanda inandıklarını yaşayan ve sonuna kadar savunan örnek bir insandır. Akif, hiçbir şey yazmamış olsaydı bile, İstiklâl Marşını ile kendisini edebiyat tarihimizde ebedileştirmiş olurdu. Çünkü İstiklâl Marşı, yediden yetmişe Türklüğün edebî zevkini okşayan bir metindir.

I. İnönü Zaferi'nin kazanılmasından önce dönemin Millî Eğitim Bakanı Dr. Rıza Nur'u ziyaret eden Milli Savunma Bakanı İsmet Paşa, Millî heyecanı koruyacak, millî azim ve imanı dinç tutacak, bir marş yazılmasını talep etmiştir. Bu marş ile halkın moral gücü sağlam tutulacak, ordu-millet dayanışması sağlanacaktır.

Bir millî marşın yazılma ihtiyacı ortaya çıkınca, hemen harekete geçen bakanlık, hazırlıklara başlar. Öncelikle marşın yazımı için bir yarışma açılır. 23 Aralık 1920 günü yapılan ilan şöyledir:

“Şairlerimizin nazar-ı dikkatine: Milletimizin dâhili ve harici İstiklal uğruna girişmiş olduğu mücadeleyi ifade ve terennüm için bir İstiklal Marşı, Umur-u Maarif Vekâleti Celilesi'nce müsabakaya vazedilmiştir. İşbu müsabaka, 23 Kanun-i evvel 1336 tarihine kadar olup bir heyet-i edebiye tarafından gönderilen eserler arasından intihap olunacak ve kabul edilen eserin güftesi için beş yüz lira mükâfat verilecektir. Ve yine laakal beş yüz lira tahsis edilecek olan beste için bilahare ayrıca müsabaka açılacaktır. Bütün müracaatlar Ankara'da Büyük Millet Meclisi Maarif Vekâletine yapılacaktır.”

Yarışmaya 724 şiir gönderilir. Bunlardan hiç birisi Millî Marş olmaya değer bulunmaz. Mehmet Âkif işin içine ödül söz konusu olduğundan yarışmaya girmez, şiir yazmaz. Dr. Rıza Nur'un yerine Maarif Bakanı olan Hamdullah Suphi Bey, Mehmet Âkif'in yakın dostu Hasan Basri Bey'i devreye sokarak, Mehmet Âkif'i Millî marşı yazması konusunda ikna etmesini ister.

Çantay, *“Bu marşın- İstiklal mücadelesinin içinde, Büyük Millet Meclisi'nin sakf-ı hamiyeti altında bulunan Mehmed Akif tarafından yazılmasını kendisine söylediğimiz zaman o:*

-Ben ne müsabakaya girerim, ne alırım!.. cevabını vermişti. Ben ricalarımı tekrar ettikçe o da aynı sözünü söylüyor ve:

- Bırak yazsınlar. Ben bu yaştan sonra yarışa mı çıkacağım, ayıp değil mi? diyordu. Bir gün Maarif Vekili bay Hamdullah Subhi Meclis'te beni gördü, dedi ki:

- Şimdiye kadar (500) den fazla marş geldi. Ben hiç birini beğenmedim. Üstadı ikna edemez misin? Cevap verdim:

- Akif Bey müsabaka şeklini ve ikramiyeyi kabul etmiyor, eğer buna bir çare ve bir şekil bulursanız yazdırmaya çalışırım. Düşündü,

- Dur, dedi, ben kendisine bir tezkire yazayım. Arzusuna tabi' olacağımızı bildireyim. Fakat tezkireyi kendisine siz veriniz... Ben de muvafık gördüm. Yarım saat sonra şu tezkireyi getirip bana verdi:

‘ Pek aziz ve muhterem efendim,

İstiklal marşı için açılan müsabakaya iştirak buyurmamalarındaki sebebin izalesi için pek çok tedbirler vardır. Zat-ı üstadanelerinin matlub şiiri vücuda getirmeleri maksadın husulü için son çare olarak kalmıştır. Asil endişenizin icab ettiği ne varsa hepsini yaparız. Memleketi bu müessir telkin ve tehyiç vasıtasından mahrum bırakmamanızı rica ve bu vesile ile en derin hürmet ve muhabbetimi arz ve tekrar eylerim efendim.’

5 Şubat 1337(1921)

Umur-ı Maarif Vekili

Hamdullah Subhi “

Çantay, hatıralarına şöyle devam eder:

“Mecliste Akif’le yan yana oturuyoruz. Çantamdan bir kâğıt parçası çıkardım. Ciddi ve düşünceli bir tavır ile sıranın üstüne kapandım, güya bir şey yazmaya hazırlanmıştım. Üstad ile konuşuyoruz:

- Neye düşünüyorsun, Basri?

- Mani’ olma, işim var!

- Peki. Bir şey mi yazacaksın?

- Evet.

- Ben mani’ olacaksam kalkayım.

- Hayır, hiç olmazsa ilhamından ruhuma bir şey sızır!

- Anlamadım.

- Şiir yazacağım da..

- Ne şiiri?

- Ne şiiri olacak. İstiklal şiiri! Artık onu yazmak bize düştü!

- Gelen şiirler ne olmuş?

- Beğenilmemiş.

-(Kemal-i teessürle) Ya!

- Üstad bu marşı biz yazacağız!

- Yazalım, amma, şeraiti berbad!

-Hayır, şerait filan yok. Siz yazarsanız müsabaka şekli kalkacak.

- Olmaz, kaldırılamaz, ilan edildi.

-Canım, Vekâlet buna bir şekil bulacak. Sizin marşınız yine resmen Mecliste kabul edilecek, güneş varken yıldızı kim arar?

- Peki, bir de ikramiye vardı?

- Tabii alacaksınız!

- Vallahi almam!

- Yahu, latife ediyorum, onu da bir hayır müessesesine veririz. Siz bunları düşünmeyin!

- Vekâlet kabul edecek mi ya?

- Ben Hamdullah Subhi beyle görüştüm. Mutabık kaldık. Hatta sizin namınıza söz bile verdim!

- Söz mü verdiniz, söz mü verdiniz?

- Evet!

- Peki ne yapacağız?

- Yazacağız! Tekrar tekrar (söz verdin mi?) diye sorduktan sonra ve benden aynı kat'î cevapları aldıktan sonra elimdeki kâğıda sarıldı, kalemini eline aldı, benim daldığım yapma hayale şimdi gerçekten o dalmıştı... Meclis müzakere ile meşgul, Akif marş yazmakla. Ben müddeti kendisine kısaca göstermişim. Birkaç gün sonra marşı vermiş olacağız! Müzakere bitti, Akif de engin hayalinden uyandı.

Böyle gürültü içinde dalışa Akif Bey değirmenci uykusu derdi. Çünkü değirmenci, uykusundan ancak gürültü kesilince uyanır! Aradan iki gün geçti, sabahleyin erken üstad bizim evde, marşı yazmış bitirmiş. Fakat vaktin darlığından müşteki...

Artık (Milli İstiklal Marşı) yazılmıştı! Şimdi bunu üstadı rencide etmeden Meclisten nasıl geçirebiliriz? Ben ve Marşı çok beğenen Hamdullah Subhi Bey hayli günler bu gizli endişe ile yaşadık. Marş yazıldıktan sonra tezkireyi de göstermişim."

M. Akif Bey, Kastamonu'ya gidip gelmektedir. Anadolu'da matbuatın ileri olduğu şehirlerimizden bir de Kastamonu'dur. Şair, hem halkın heyecanını hem Kastamonu'nun pasını ve hem de Matbuat hayatını gayet iyi bilir. Bunu, şairin istiklal marşı henüz mecliste kabul edilmeden yayını, Kastamonu'da neşredilen Açıksöz gazetesine vermesinden anlıyoruz. Açıksöz gazetesinin 21 Şubat 1337 tarihli 123. sayısında yayınlanan İstiklal Marşı okuyuculara gazete tarafından şöyle tanıtılır: "Şâir-i âzâm ve muhterem üstadımız M.Akif Beyefendi üstadımız (İstiklâl Marşı) ünvanlı bedâyi-i nefislerinin ilk neşir şerefine gazetemize lutuf buyurdular. Her mısraında Türk ve İslâm ruhunun ulvî ve mübârek hisleri titreyen bu âbideyi sanatı kemâl-i hürmet ve mübâhatla dercediyoruz."

MECLİS GÖRÜŞMELERİ

Hamdullah Suphi Tanrıöver mecliste yaptığı konuşmada:

"Arkadaşlar; Bir milletin hayatında en önemli, kendisine en fazla saygı duyulan, bayrak ve milli marşlarıdır. Bunlar bu milletin timsali sayılırlar. Onlardan asla vazgeçilmez. Hatırlarsanız maarif vekâletimiz son mücadelemin ruhunu terennüm edecek bir milli marş için şairlerimize

müracaat etmiştir. Birçok şiirler geldi. Aralarında yedi tanesi en fazla evsafı haiz olarak görülmüş ve ayrılmıştır.

Yalnız vekâlet, yapmış olduğu tetkikatta fevkalade kuvvetli bir şiir aramak lüzumu hissettiği için, ben şahsen Mehmet Akif Beyefendi'ye müracaat ettim. Kendileri çok asil bir endişe ile tereddüt gösterdiler. Bilirsiniz bu şiirler için bir ikramiye vaat edilmiştir. Hâlbuki bunu kendi isimlerine yanaştırmak arzusunda bulunmadıklarını ve bundan çekindiklerini açıkça beyan ettiler. Ben şahsen kendisine müracaat ettim. Lazım gelen tedbiri alırız ve icap eden ilanı yaparım dedim. Bu şart ile büyük dini şairimiz bize fevkalade nefis bir şiir gönderdiler. Diğer altı şiirle beraber nazar-ı tetkikinize arz edeceğiz. Seçme hakkı size aittir.”

Metinler incelendikten sonra Âkîf'in yazdığı metin oylamaya sunulur ve oy birliği ile kabul edilir.

Hasan Basri Bey'in İstiklâl Marşı'nı meclis kürsüsünden okumalarına dair Karasi Meb'usu Hasan Basri Bey'in teklifi oylamaya sunmuş ve ardından Meclis Başkanı Hamdullah Suphi Bey'i Marşı okumak üzere kürsüye davet eder.

Şiirin birinci bölümünün birinci mısraı şiddetli alkışlarla kesilmiştir.

Bilindiği gibi bu mısra:

“Korka, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;” şeklindedir.

Mebuslar bir de ikinci bölümün sonunda:

“Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.” mısraından sonra coşkulu bir biçimde alkışlamışlardır. Ayrıca marşın beşinci kıtasındaki:

“Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın;

Kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın.” mısralarının sonunda alkışın şiddeti artar. Görüldüğü gibi mecliste istiklâl fikri kutsal bir heyecan olarak yaşamaktadır. Marşın istiklal fikriyle alakalı bölümlerinin daha çok heyecan meydana getirmesinin sebebi budur. Nitekim altıncı kıtanın sonundaki:

“Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.” mısraından sonra, yedinci kıtada:

“Kim bu cennet vatan uğruna olmaz ki feda?” mısraında Hamdullah Suphi Bey'in okuması alkışlarla kesilmiştir. Yedinci kıtanın meclisin o andaki havasını, samimî heyecanını ifade eden:

“Canı, cânânı, bütün varımı alsın da Hüdâ

Etmesin tek vatnımdan beni dünyada cüda” mısralarından sonra **“İnşaallah”** sâdâları yükselir. Meclis, şiiri bir yemin ve bir ahit heyecanı ile dinlemiş, tasdik etmiştir. Dokuzuncu ve onuncu bölümden sonra da alkışlanan marşın okunuşu tamamlandıktan sonra Abdülgafur Efendi toplu dua ettirir.

On kıtası büyük bir coşku ile dinlenen İstiklâl Marşı çok beğenilir. 12 Mart 1921 tarihli toplantıda bu şiir İstiklal Marşı olarak kabul edilir. Dört defa okunup ayakta alkışlanmış, meclisi bir coşku tufanı kaplamıştır. Alkışlarla meclis inlerken Mehmet Âkif mahcubiyetinden başını kolları arasına alarak, sıranın üzerine yumulur. Mecliste duramayıp dışarı çıkar.

Mustafa Kemal, İstiklâl Marşı'nın mecliste kabulünü ısrarla savunmuş, marşın kabulünden sonra İstiklâl Marşı ile ilgili olarak; Bu marşın istiklâl davamızı anlatışı yönünden büyük manası vardır. Benim en beğendiğim parçası da:

Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet,

Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl, demiş ve bu dizelerin Türk Milleti tarafından daima hatırlanmasını istemiştir.

Akif 16.5.1936'da kendisini hasta yatağında ziyaret eden arkadaşlarına, O günler ne samimi, ne heyecanlı günlerdi. O şiir milletin o günkü heyecanının ifadesidir... O şiir bir daha yazılamaz. Onu kimse yazamaz. Onu yazmak için o günleri görmek, o günleri yaşamak lazım. O şiir artık benim değildir. O, milletin malıdır. Benim millete karşı en kıymetli hediyeumdür, demiştir.

Âkif, en güzel eseri olan İstiklâl Marşı'nı Safahat'a almamış, sebebini soranlara: "Çünkü o benim değil, milletimindir." demiştir.

METİN OLARAK İSTİKLAL MARŞI

İstiklâl Savaşı'na bütün varlığı ile katılan Akif, bu savaşa iştirak edenlerin inanç ve heyecanlarına bizzat şahit olduğundan, bir nevi onların diline ve gönlüne tercüman olur. Diğer eserlerinde olduğu gibi, söyleyen kendisi olmakla birlikte, söylediklerini kendi beni ile birleştirerek İstiklâl Marşı'nda Türk milletin duyu ve inancını dile getirir.

İstiklâl Marşı'nı değerlendirirken, yazıldığı devri göz önünde bulundurmak gerek. Bilindiği gibi, henüz İstiklâl Savaşı kazanılmamıştır. Türk ordusu bu şiir yazıldıktan bir yıl sonra, 26 Ağustos 1922 sabahı Büyük Taarruz'a geçer. Düşman karşıda büyük bir mücadeleye giren orduya cesaret vermek isteyen şair, "Korkma!" diye söze başlar. Korkmamasının gerekçesi olarak da,

"Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın

Kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın;"

mısraları ile ümit aşılar. Şair mazi ile hal arasında bir denge kurarak geçmişten alınan ilhamın geleceği inşa edeceğine dikkat çekmek ister.

İstiklâl Savaşı, Türk milletin ölüm-kalım savaşıdır. Bu durumda her fert, kendini yaşatan temel değerlerin farkına varır. Vatan, millet, hürriyet

ve istiklâl gibi kavramların önemi, daha iyi anlaşılır. Bu değerlerin her biri tek tek ele alındığında ne kadar önemli olduğu böyle bir mücadele ortamında daha iyi anlaşılmaktadır. Bunlar o kadar önemlidir ki, onlar olmadan asla yaşanamaz. Bu yüzden millet, bu uğrda ölümü göze alır.

Akif, İstiklâl Marşı'nda Türk milletinin ne için savaştığını, neye inandığını bütün açıklığı ile ortaya koyar. Marşta bu değerler, bazen doğrudan, bazen de dolaylı olarak ifade edilir.

**Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.**

Dörtlüğün ilk sözü olan “Korkma” ifadesi metnin tamamına yansıtılmıştır. Şafaklarda yüzen al sancak var oldukça, yurdumun üstünde tek bir ocak tüttükçe korkmanın gereksizliğine işaret etmektedir. Eğer bunlar yoksa o zaman korkmak gerekir. Âkif, bunları dile getirirken hayal ve çağrışımlara da başvurur. Bayrağın rengi alevi çağrıştırır. Bu alevin kaynağı her Türk ailesinin evinde yanan ocaktır. Bu ocak yandıkça, bağımsızlığımızın nişanesi olan bayrak şafaklarda dalgalanacaktır.

Yıldız iki anlamda kullanılmaktadır. Birincisi bayrağın tamamlayıcısı, diğeri de talih ve kaderdir. Özellikle gökyüzünde yıldızlar var oldukça ve bunlar parlamaya devam ettikçe korkmayacağız. Yıldızın sönmesi demek dünyanın da sona ermesi demektir.

**Çatma, kurban olayım, çehrenye ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül... Ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.**

Ebediyen göklerde dalgalanacak olan bağımsızlığımızın sembolü bayrağa seslenen şair, içinde bulunulan durumdan mutsuz olmaması gerektiğini dile getirir. Uğrunda dökülen kanlar oldukça, yese kapılmasına gerek yok. Bu millet tarihin her döneminde Haktan ve hakikatten yana olmuş, bu uğrda can vermiş, kanlarını akıtmıştır. Bu yüzden, şafaklarda yüzen al sancağın kaşlarını çatması doğru değildir. O bilmelidir ki, yeryüzünde tüten tek bir ocak oldukça göklerde dalgalanmaya devam edecektir.

Hilal, bayrağın sembolü olmanın ötesinde sevgiliye de benzetilmektedir. Hilal, kendini tehlike altında hissettiği için kendini göklerde tutacak olanlardan fedakârlık beklemektedir. Âkif, bağımsızlığımızın sembolü olan hilale yüzünü asmaması için yalvarır. Aksi takdirde uğrunda dökülen kanların helal edilmeyeceğini söyler. Çünkü bu

millet asırlardır istiklali uğruna her şeyi yapmış ve bedeller ödemiştir. Bunun da karşılığını almak zorundadır.

Metinde Hak, hem yaratıcı, hem de hak edilmiş, kazanılmış, sahip olunmuş anlamında kullanılmaktadır. Bu anlamların bir arada ve ayrı ayrı çağrışımlar şeklinde kullanılması şairin bilinçli olarak yaptığı bir sanattır. Bu yüzden hilalin yüzünü asmaması edişe duymaması gerekmektedir.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.

Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!

Kükremiş sel gibiyim: Bendimi çiğner, aşarım;

Yırtarım dağları, enginlere sığmam taşarım.

Üçüncü kıt'ada yine "korkma" sözüne bağlı olarak, bir durum değerlendirmesi yapıldığı görülmektedir. "Korkma, sen ezelden beridir "hür" yaşamışsın ve "hür" yaşayacaksın. Hiçbir güç seni mahkûm edemeyecektir. Etmek isteyenlerin de "çılgın" olması gerekir. Akıl sağlığı olmayan biri ancak seni esir etmeye, sana zincir vurmaya kalkabilir." Diyen şair, devamında Türk milletinin başka özelliklerine de atıfta bulunmaktadır. Bu özellik, "Ergenekon Destanı"nda anlatıldığı gibi, dağları eritip çıkan bir millete zincir vurulamayacağını, bu millet gerektiğinde kükremiş bir sel olup dağları yırtarak taşabilecek bir özelliğe sahiptir. İşte bu yüzden asla korkmamak gerek.

Garb'ın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar;

Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.

Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,

"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Öteden beri Garb (Batı) medeniyetin kaynağı olarak görülmüş, oraya hep hayranlık duyulmuştur. Aydınlarımızın önemli bir kısmı Batıyı kendi millî değerlerinin önüne koymuştur. Önce Çanakkale'de, ardından Millî Mücadelede Batının gerçek yüzü ortaya çıkar. Âkif, bu durumu **"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?"** sözleriyle ifade eder. Bu canavar, silahına, topuna, tüfeğine ve gücüne güvenerek saldırmış ve hak ettiği cevabı almıştır. Onların çelik zırhlı duvarları karşısında "iman dolu göğüs"ler durmaktadır. O ne kadar canavarlığının gereği olan naralar atarsa atsın, yani istediği kadar "ulusun" biz endişe etmeyeceğiz. Şair burada maddî olanla manevî olanı karşılaştırarak, manevî olanın her zaman maddî olana galip geleceğini ortaya koymuştur. Çünkü iman olmazsa maddî gücün kazanması mümkün olmayacaktır. Bu durum Çanakkale'de görüldü, burada da görülecektir. Sonuç itibarıyla, millete ve orduya "Korkma" diye seslenmektedir. Tarihî geçmişimize bakıldığında bu hakikat anlaşılacaktır

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;

Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.

Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...

Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bu dörtlükte korkmamanın gerekçesine farklı bir bakış açısı ile ele alınır. Eğer yurdumuza alçaklar sokulursa, yapılan hayâsız akın durdurulmazsa o zaman korkmak gerekir. Bu saldırıları durdurmak için gerektiğinde gövdelerimizi siper edip, bu akını durdurmamız gerekir. Uğrunda feda edeceğimiz her canın mutlak bir bedeli olacaktır. Bu bedelin en önemlisi özgürlük, diğeri de Hakk'ın bize va'ad ettiğı cennettir.

Şair yapılan akını "hayasız" olarak vasıflandırması, yapılanın evrensel hiçbir değere uymadığı, hak ve hukukun ayaklar altına alındığını dile getirir. Tanrı, vatan, millet, din, namus gibi kutsal değerler uğrunda savaşınlara ebedi bir hayat bağışlamıştır. Bunun önemini bilen her fert, seve seve gövdesini hayasız akına siper etmekten çekinmeyecektir. Bu yüzden de korkmanın anlamı yoktur.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!

Düşün altındaki binlerce kefensiz vatani.

Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:

Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatani.

Vatan, milletin sahip olduğı en önemli değerdir. Allah hiçbir milleti vatansız bırakmasın. Vatan sıradan bir kavram ve sıradan bir toprak parçası değildir. Uğruna kanlar akıtılmış, etin mücadeleler verilmiştir. Şair de bunu bildiğı gibi, zor zamanda vatanın önemini ve onun uğrunda neden can verilmesi gerektiğini ifade etmek için "Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme" diyerek buna işaret etmiş oluyor. Kefensiz şehitlerin yattığı bu kutsal toprak parçasını, onların emanetine sadık kalarak vermeyeceğiz. Öldükten sonra her kulun gitmeyi arzu ettiğı cennet işte bu vatan toprağıdır. Dünyalar bahşedilse de kimselere vermeyeceğiz. Birinci dörtlüğün ilk sözü olan "korkma" ifadesi burada da karşılığını buluyor. Ve şair, bunları söyleyerek vatanın kıymetini bildiğın sürece korkman gerekmiyor demek istiyor.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?

Şüheda fışkırarak toprağı sıksan, şüheda!

Canı, cananı, bütün varımı alsın da Huda,

Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cda.

Yukarıda çerçevesi çizilen vatan kavramı, burada farklı bir boyut kazanıyor. Vatan uğrunda şehit olanların tek isteğı, onlar gibi bu uğurda seve beve can vermektir. Çünkü bu cennet vatanın uğrunda can vermek mertebelerin en yücesidir. Bütün dünyaya değışilmeyen bu topraklar, ayrı kalınamayacak kadar çok kıymetlidir. Zaten şair de "Canı, cananı, bütün varımı alsın da, etmesin tek vatanımdan cda derken bu durumu ortaya koymuş oluyor.

Ruhumun senden İlahi şudur ancak emeli:

Değmesin ma'bedimin göğsüne na-mahrem eli;

Bu ezanlar -- ki şehadetleri dinin temeli --

Ebedi, yurdumun üstünde benim inlemeli.

**O zaman vecd ile bin secde eder -- varsa -- taşım;
Her cerihamda, ilahi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-i mücerred gibi yerden na'sım!
O zaman yükselerek Arş'a değer, belki, başım.**

Sekizinci ve dokuzuncu dörtlüklerde ortak bir değerlendirme söz konusudur. Akif'in millet adına istediği tek şey, kutsallarımıza na-mahrem elenin değmemesidir. Bir yerde bayrak dalgalanıyor, minarelerinden ezan yükseliyorsa orada özgürlük ve istiklal var demektir. Şair, dinin temeli olarak gördüğü ezanların dinmemesini bu yüzden istemektedir. İşte bu ezanlar yükselirse başı yükselerek arşa değer. Başı arşa geçecek olan, yukarıda bahsi geçen vatan uğrunda şehit olanlardır. Onlar, yaptıklarının boşa gitmediğini görmenin mutluluğunu dile getirmektedir.

**Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.**

Son dörtlük, şiirin temel felsefesi, âdeta hatimesidir. Birinci dörtlükte neden korkulmaması gerektiği artık burada daha açık bir şekilde ifade edilir. Vatan kurtulmuş, bayrak semalarda yükselmiş, ezanlar minarelerde çınlamıştır. “Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal” diyen şair bütün gelişmeleri tek bir cümle ile özetlemiş olur.

İstiklâl Marşı'nda kuvvetli bir ahenk sağlamıştır. Şiire hâkini olan temel düşünce; samimiyet, sezgi ve güvendir. Bunlar Türk milletinin ve ordusunun temel hasletlerindendir.

Sonuç ve Değerlendirme

Mehmet Âkif Ersoy, idealleriyle yaşayan, azmiyle mücadele eden, zihniyet dünyasıyla örnek olan, kendinde olanı paylaşan, olmayana ise hayıflanan, sanatı sanat için değil toplum için yapan ve bu özelliğiyle çok büyük bir sevgiye ve saygıya mazhar olan ve eşine ender rastlanan sanat ve fikir adamlarımızdan biridir.

Âkif, sanatın topluma hizmetten başka bir gayesinin olmaması gerektiğine inanır. Zengin bir kültür, ahlâk ve İslâm inancı ile yetişen Âkif, bu özelliğini eserlerine de aksettirir. Onun kişiliği ile sanatı arasındaki uyumu devrindeki sanatçılar tarafından takdir edilmiş, dünya görüşünü benimsemeseler de hayranlıklarını ifade etmişlerdir.

Âkif toplumcu bir şairdir. Şiirlerinin büyük bir kısmında gözlemlerinden yola çıkarak İstanbul'un fakir semtlerinin hayatını, yoksulluklarını, ıstıraplarını canlı tablolar halinde bize sunar. Gözlemciliğinin yanında büyük bir tasvir ve tahkiye kabiliyetine de sahip olan Âkif, konuşma dilinin bütün özelliklerini başarıyla kullanır.

Mehmet Âkif, Manzum hikâyeciliğin edebiyatımızda en tanınmış şairleri arasında yer alır. Ele aldığı konuları, bilinçle işlemiş ve gelişmeye açık bir şiir anlayışının öncüsü olmuştur. Hiçbir zaman, körü körüne bir düşünceye saplanıp kalmamış, değişen ve gelişen şartlara uyum gösteren bir dünya görüşünü benimsemiştir.

Âkif, yeterince tanınmazsa, millî kültürümüzün temel dinamiklerinden mahrum kalırız. Bu bizde tarih şuurunu yok eder. Sonra da bu ülkenin vatan haline gelebilmesi için hayatlarını feda eden insanların kadri bilinmez. Biz, bizi biz yapan değerleri kaybedersek, var olmanın gayesi de yok olur. Her zamandan daha çok Âkif'i okumaya ve anlamaya ihtiyacımız olduğunu bir kez daha hatırlatmak istiyorum.

Kaynakça

- Tansel, Fevziye Abdullah (1945). Mehmet Âkif, İstanbul.
- Kuntay, Mithat Cemal (1939). Mehmet Âkif, İstanbul.
- Akyüz, Kenan (1965). Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, Türkoloji Dergisi c. II, nr. 1.
- Canım, Rıdvan-Çalık, Etem (1995): Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı, Yedi İklim Yay., İstanbul.
- Devellioğlu, Ferit, (1993): Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Düzdağ, M. Ertuğrul (1998): Mehmet Âkif Ersoy, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- Ersoy, Mehmet Âkif, (1990): Safahat (Edisyon kritik), haz: M Ertuğrul Düzdağ, Kültür Bak. Yay., Ankara.
- Ersoy, Mehmet Âkif (1327): Edebiyat Bahisleri, Sırat- ı Müstakim, c. 6, no: 147.
- Ersoy, Mehmet Âkif, (1336): Nasrullah Kürsüsünden, Sebilü'r- Reşad, c. 18, no: 464.
- Gökalp, Z. (1992): Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak, Toker Yay., İstanbul.
- Gökalp, Z.(1994): Türkçülüğün Esasları, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Muallim Naci, (1995): Lügat-ı Naci, Çağrı Yay., İstanbul.
- Özön, Mustafa Nihat, (1997): Osmanlıca-Türkçe Sözlük, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

- Said Halim Paşa, (1993): Buhranlarımız ve Son Eserleri, haz. M. Ertuğrul
Düzdağ, İz Yay., İstanbul.
- Şemseddin, Sami (1989): Kâmûs-i Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- Şengüler, İ. H. (1990): Açıklamalı Mehmed Âkif Külliyyatı, C: 5-6, Hikmet
Neşriyat, İstanbul.
- Timurtaş, F. Kadri (1987): Mehmet Âkif ve Cemiyetimiz, Kùltür Bakanlığı
Yay., Ankara.
- Türk Dili Kurumu, (1988): Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basımevi,
Ankara.